

Biblioteka Policjanta Prewencji

Henryk Grzywna

OGŁĘDZINY MIEJSCA ZDARZENIA

(materiał dydaktyczny)

Według stanu prawnego na kwiecień 2011 roku

SŁUPSK 2011

**Materiał opracowany w Zakładzie Służby Kryminalnej Szkoły Policji
w Słupsku**

Korekta i redakcja językowa: Grażyna Szot

Redakcja techniczna: Zenon Trzeciński

Projekt okładki: Marcin Jedynak

Druk: Andrzej Block

Zatwierdzam i wprowadzam
do użytku jako materiał dydaktyczny

ZASTĘPCA KIEROWNIKA
Zakładu Służby Kryminalnej

podinsp. Dorota Przypolska-Przybysz

Wydawnictwo Szkoły Policji w Słupsku
Wydanie III
Słupsk 2011

Spis treści

Wstęp	5
1. Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia	7
1.1. Pojęcie kryminalistycznego (śledczego) badania miejsca zdarzenia	7
1.2. Czynności składające się na kryminalistyczne (śledcze) badanie miejsca zdarzenia	7
2. Skład i zadania członków grupy operacyjno-procesowej	8
2.1. Pojęcie grupy operacyjno-procesowej	8
2.2. Skład grupy operacyjno-procesowej i zadania poszczególnych jej zespołów	8
3. Podstawy prawne i cele oględzin oraz zasady ich przeprowadzania	10
3.1. Pojęcie oględzin	10
3.2. Rodzaje oględzin	11
3.3. Cele i zadania oględzin	11
3.4. Podstawy prawne czynności oględzinowych.....	12
3.5. Zasady prowadzenia oględzin	13
3.6. Metody przeprowadzania oględzin miejsca zdarzenia	15
3.7. Etapy (stadia) i fazy oględzin.....	16
4. Zasady dokumentowania oględzin	24
4.1. Rodzaje dokumentów i podstawy prawne dokumentowania oględzin wynikające z kodeksu postępowania karnego i kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia	24
4.2. Dokumentacja podstawowa (protokół oględzin) i zasady jej sporządzania	26
4.3. Szkice kryminalistyczne	28
4.4. Materiał poglądowy w postaci zdjęć (rodzaje zdjęć)	31
4.5. Notatka urzędowa dotycząca wniosków pooględzinowych	31
4.6. Najczęściej popełniane błędy i ich skutki	32
Pytania kontrolne	33
Bibliografia	34

Ta strona jest pusta

Wstęp

Celem niniejszego opracowania jest dostarczenie słuchaczom kursu zawodowego podstawowego kompendium wiedzy na temat oględzin miejsca zdarzenia. Jest to syntetyczne ujęcie wiedzy dostępnej w bogatej literaturze tego tematu.

Aktywne metody nauczania – stosowane w szkolnictwie policyjnym – podyktowały konieczność zebrania w jednym opracowaniu najistotniejszych zagadnień dotyczących badania miejsca zdarzenia. Układ treści opracowania jest zgodny z obowiązującym programem nauczania realizowanym na kursie zawodowym podstawowym w Szkole Policji w Słupsku. Tytuły rozdziałów odpowiadają zagadnieniom przewidzianym do realizacji w ramach zajęć. Wcześniejsze zapoznanie się słuchacza z materiałem pozwoli mu aktywnie uczestniczyć w zajęciach.

Autor ma nadzieję, że wątpliwości powstałe po zapoznaniu się słuchaczy z opracowaniem zostaną przedyskutowane podczas zajęć programowych i wzbudzą szersze zainteresowanie literaturą przedmiotu, podaną w jego końcowej części.

Opracowanie zawiera zestaw pytań kontrolnych pozwalających słuchaczowi na dokonanie własnej oceny wiedzy z podanego tematu.

Ta strona jest pusta

1. Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia

1.1. Pojęcie kryminalistycznego (śledczego) badania miejsca zdarzenia

Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia – to zespół czynności taktycznych i technicznych, procesowych i pozaprocessowych, których celem jest uzyskanie maksymalnych informacji o zdarzeniu i osobach w nim uczestniczących. Inaczej mówiąc, jest to dokładne poznanie określonej części przestrzeni, w której coś się wydarzyło, za pomocą metod kryminalistycznych, naukowej analizy¹.

1.2. Czynności składające się na kryminalistyczne (śledcze) badanie miejsca zdarzenia

Śledcze badanie miejsca zdarzenia – to zespół różnorodnych czynności podejmowanych na miejscu zdarzenia w związku z zaistniałym przestępstwem. W istocie chodzi tu o takie czynności, jak:

- zabezpieczenie miejsca zdarzenia do czasu oględzin,
- kryminalistyczne oględziny miejsca zdarzenia,
- penetracja terenu połączona z przeprowadzeniem rozmów dotyczących zdarzenia,
- zorganizowanie bezpośredniego pościgu za sprawcą (sprawcami),
- użycie psa tropiącego,
- przeszukanie,
- zatrzymanie osoby,
- odtworzenie na podstawie ujawnionych śladów i zebranych informacji prawdopodobnego przebiegu zdarzenia (budowanie wstępnych wersji),
- eksperyment śledczy,
- przesłuchanie świadka, podejrzanego,
- powtórne (kontrolne) zbadanie miejsca zdarzenia i przyległego terenu,
- organizacja pułapek kryminalistycznych lub zasadzki na miejscu zdarzenia,
- zabezpieczenie dopływu informacji z miejsca zdarzenia (ustalenie świadków, pokrzywdzonych, domniemanych sprawców, ewentualnie ich wyglądu zewnętrznego),
- działania operacyjne, polegające na praktycznym zastosowaniu odpowiednich metod pracy operacyjnej.

Tak więc w skład kryminalistycznego badania miejsca zdarzenia wchodzi czynności:

- procesowe (np. oględziny, przesłuchanie),
- operacyjno-rozpoznawcze (np. wywiad),

¹ W. Kędzierski (red.), *Technika kryminalistyczna*, Szczytno 2007, t. 1, s. 95.

– techniczne (np. instalacja łączności, penetracja terenu), czyli zespół różnych czynności wykonywanych lub zleczanych przez organ procesowy na miejscu zdarzenia².

Przedstawiony zakres śledczego badania miejsca zdarzenia nie wyczerpuje katalogu czynności możliwych do wykonania na miejscu zdarzenia. Realizacja tych zadań jest uzależniona w dużej mierze od rodzaju i charakteru zdarzenia, sił i środków będących do dyspozycji danej jednostki oraz wiedzy, umiejętności i doświadczenia zawodowego policjanta.

2. Skład i zadania członków grupy operacyjno-procesowej

2.1. Pojęcie grupy operacyjno-procesowej

Grupa operacyjno-procesowa – to doraźna struktura organizacyjna policji powołana przez kierownika jednostki Policji lub upoważnionego przez niego policjanta w razie ujawnienia przestępstwa o skomplikowanym stanie faktycznym i prawnym oraz działająca w zakresie taktyki i techniki kryminalistycznej. Składa się z policjantów lub pracowników służb: kryminalnej, prewencyjnej i wspomagającej. Jej zadaniem jest zorganizowanie, przeprowadzenie i udokumentowanie wszelkich czynności zmierzających do:

- ustalenia i wyjaśnienia okoliczności popełnienia przestępstwa,
- wykrycia i zatrzymania jego sprawcy lub sprawców oraz
- ujawnienia, zebrania, zabezpieczenia i utrwalenia dowodów osobowych, rzeczowych i dowodów z dokumentów³.

Grupa operacyjno-procesowa może być powołana na stałe⁴.

2.2. Skład grupy operacyjno-procesowej i zadania poszczególnych jej zespołów

W ramach doraźnej grupy operacyjno-procesowej, w zależności od potrzeb, można wyodrębnić następujące zespoły: zabezpieczający, prewencyjny,

² Tamże, s. 94.

³ Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych przez służby policyjne wyznaczone do wykrywania przestępstw i ścigania ich sprawców (Dz.Urz. KGP z 2005 r. Nr 1, poz. 1), § 80 ust. 1–4.

⁴ Por. tamże, § 31–32.

ogłędzinowy, operacyjny, procesowy, analityczny, logistyczny i zespół ds. kontaktów z dziennikarzami. Realizują one następujące zadania:

1. **Zespół zabezpieczający** – ochrona miejsca zdarzenia przed zmianami oraz dostępem osób nieuprawnionych i ograniczanie skutków przestępstwa.
2. **Zespół prewencyjny** – organizowanie i wykonywanie pościgów, działań blokadowych i innych w ramach interwencji, akcji i operacji policyjnych.
3. **Zespół ogłędzinowy** – zorganizowanie i dokonanie ogłędzin miejsca lub miejsc zdarzeń.
4. **Zespół operacyjny** – zorganizowanie, przeprowadzenie i udokumentowanie czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz samodzielnie, albo we współdziałaniu z policjantami zespołu procesowego, prowadzenie i dokumentowanie czynności procesowych.
5. **Zespół procesowy** – organizowanie i dokonanie czynności procesowych w niezbędnym zakresie, z wyłączeniem ogłędzin miejsca zdarzenia.
6. **Zespół analityczny** – gromadzenie i przetwarzanie informacji z poszczególnych zespołów oraz przekazywanie przetworzonych informacji kierownikowi doraźnej grupy w celu podejmowania przez niego decyzji.
7. **Zespół logistyczny** – zapewnienie policjantom odpowiednich warunków materiałowych i socjalnych.
8. **Zespół do spraw kontaktów z dziennikarzami** – gromadzenie informacji przekazywanych przez kierujących poszczególnymi zespołami i bieżące przekazywanie przetworzonych informacji przedstawicielom środków społecznego przekazu, z zastrzeżeniem, że rodzaj i zakres informacji nie może utrudniać osiągnięcia celów postępowania karnego⁵.

Doraźną grupę można powołać w jednostkach Policji na stałe, przy czym określenie liczby i rodzaju wyodrębnionych zespołów, a także ich składu osobowego, pozostaje w kompetencji kierownika jednostki policji⁶.

Skład grupy operacyjno-procesowej, w tym jej zespołów, w każdym przypadku należy dostosować do rodzaju przestępstwa, obszaru albo obiektu, na lub w którym ujawniono przestępstwo, zakresu i rodzaju przewidywanych do wykonania czynności dochodzeniowo-śledczych, operacyjno-rozpoznawczych, techniczno-kryminalistycznych, analitycznych, logistycznych i administracyjno-porządkowych oraz do innych specyficznych dla danego przestępstwa okoliczności.

W przypadku ujawnienia przestępstwa o nieskomplikowanym charakterze zadania przewidziane dla grupy operacyjno-procesowej lub poszczególnych jej zespołów mogą wykonywać pojedynczy policjanci lub jeden policjant⁷.

⁵ Tamże, § 80.

⁶ Tamże.

⁷ *Procedury postępowania Policji podczas organizowania i przeprowadzania ogłędzin miejsca przestępstwa*, KGP, Warszawa 2001, pkt 1.9.

Skład zespołu oględzinowego

Do oględzin miejsc zdarzeń o skomplikowanym stanie faktycznym i prawnym kieruje się zespół oględzinowy, złożony z policjantów i pracowników komórki dochodzeniowo-śledczej, laboratorium kryminalistycznego lub techniki kryminalistycznej, albo specjalistów nie będących funkcjonariuszami organów procesowych⁸.

Modele organizacyjne oględzin

W zależności od właściwości miejsca zdarzenia oraz rodzaju przestępstwa, rozległości miejsca oględzin, liczby i rodzaju dowodów rzeczowych, w tym rodzaju śladów kryminalistycznych mogących wystąpić na miejscu zdarzenia – w jednostkach Policji mogą funkcjonować następujące modele organizacyjne oględzin:

1. Oględziny dokonywane samodzielnie przez policjanta służby kryminalnej, służby śledczej lub odpowiedniej komórki służby prewencyjnej.
2. Oględziny dokonywane przez policjanta służby kryminalnej, służby śledczej lub odpowiedniej komórki służby prewencyjnej wraz z policjantem komórki techniki kryminalistycznej lub specjalistą niebędącym funkcjonariuszem organów procesowych.
3. Oględziny dokonywane przez stały lub doraźnie powołany zespół lub zespoły⁹.

3. Podstawy prawne i cele oględzin oraz zasady ich przeprowadzania

3.1. Pojęcie oględzin

W rozumieniu kryminalistycznym oględziny to celowa i szczegółowa obserwacja przeprowadzana przez człowieka za pomocą zmysłów i z wykorzystaniem środków technicznych¹⁰.

Oględziny – to czynność procesowo-kryminalistyczna, polegająca na spostrzeganiu stanu obiektu oględzin¹¹.

⁸ Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki..., dz. cyt., § 81.

⁹ Tamże, § 79.

¹⁰ S. Czerw, *Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzeń*, [w:] W. Kędziński (red.), *Technika kryminalistyczna*, Szczytno 1993, t. 1, s. 74; B. Hołyst, *Kryminalistyka*, Warszawa 2000, s. 381.

¹¹ W. Kędziński (red.), dz. cyt., Szczytno 2007, s. 88.

3.2. Rodzaje oględzin

Biorąc pod uwagę kryterium przedmiotowe, na podstawie art. 207 § 1 k.p.k. i art. 209 k.p.k. oględziny można podzielić na:

- oględziny miejsca,
- oględziny osoby,
- oględziny rzeczy,
- oględziny zwłok.

3.3. Cele i zadania oględzin

Podstawowym celem oględzin jest obiektywna rekonstrukcja przebiegu zdarzenia oraz zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla potrzeb postępowania karnego.

Osiągnięcie głównego celu możliwe jest dzięki realizacji celów częściowych, które określa tzw. reguła siedmiu złotych pytań kryminalistyki: co? gdzie? kiedy? jak? czym? dlaczego? kto?

Zadania oględzin

Do zadań oględzin zalicza się w szczególności ustalenie:

- drogi dotarcia do miejsca zdarzenia i oddalenia się z niego poszczególnych osób,
- kierunków poruszania się poszczególnych osób na miejscu zdarzenia (np. gdzie były, co penetrowały),
- czasu pobytu tych osób na miejscu zdarzenia,
- zachowania się poszczególnych osób na miejscu zdarzenia,
- czy pozostawiono ślady (a jeżeli tak, to należy je ujawnić, wstępnie zbadać i zabezpieczyć pod względem kryminalistyczno-procesowym jako rzeczowe środki dowodowe),
- czy istnieją tzw. okoliczności negatywne (należy je również utrwalić w formie kryminalistyczno-procesowej),
- zastanego obrazu miejsca zdarzenia i utrwalenia go za pomocą protokołu oględzin, zdjęć kryminalistycznych, szkiców, filmów wideo,
- czy pozostawione ślady są dziełem jednego sprawcy, czy też większej liczby osób,
- punktu „szczytowego” zdarzenia (np. ognisko pożaru przy oględzinach pogorzeliska, położenie ciała denata przy zabójstwie),
- skąd można było widzieć zdarzenie lub słyszeć jego odgłosy,
- kto mógł je widzieć lub słyszeć,
- wstępnych wersji przebiegu zdarzenia i jego sprawcy (sprawców), tzn. wersji problemowych i osobowych.

3.4. Podstawy prawne czynności oględzinowych

Wśród prawnych podstaw czynności oględzinowych można wyróżnić:

- 1) art. 207 § 1 k.p.k. – oględziny miejsca, osoby, rzeczy,
- 2) art. 209 § 1 k.p.k. – oględziny i otwarcie zwłok,
- 3) art. 228 § 1 k.p.k. – oględziny przedmiotów wydanych lub znalezionych w trakcie przeszukania,
- 4) art. 308 § 1 k.p.k. – możliwość przeprowadzenia oględzin w ramach tzw. czynności w niezbędnym zakresie,
- 5) art. 74 § 2 k.p.k. – oględziny zewnętrzne ciała oraz inne badania oskarżonego (podejrzanego),
- 6) art. 74 § 3 k.p.k. – oględziny zewnętrzne ciała oraz inne badania osoby podejrzanej,
- 7) art. 192 § 1 k.p.k. – oględziny pokrzywdzonego,
- 8) art. 192 § 4 k.p.k. – oględziny ciała świadka,
- 9) art. 43 k.p.ow. – prowadząc oględziny w sprawach o wykroczenia, stosuje się odpowiednio art. 207 k.p.k.

W obowiązującym aktualnie ustawodawstwie karnym podstawą prawną do przeprowadzenia oględzin jest § 1 art. 207 k.p.k., w którym stwierdza się, że w razie potrzeby dokonuje się oględzin miejsca, osoby lub rzeczy. Z zapisu tego wynika, że jest to czynność fakultatywna. O potrzebie dokonania oględzin decyduje prowadzący postępowanie przygotowawcze.

Obligatoryjność przeprowadzania oględzin i otwarcia zwłok wynika z art. 209 k.p.k. w każdym przypadku, jeżeli zachodzi podejrzenie przestępczego spowodowania śmierci.

Artykuł 74 § 2 i 3 k.p.k. nakłada obowiązek poddania się oględzinom ciała przez oskarżonego (podejrzanego, osobę podejrzaną), jeśli badania nie są połączone z naruszeniem integralności ciała.

Artykuł 192 § 1 k.p.k. nakłada obowiązek poddania się oględzinom ciała przez pokrzywdzonego, jeśli karalność czynu zależy od stanu jego zdrowia. Ponadto, zgodnie z § 4 tego artykułu dla celów dowodowych można poddać oględzinom ciało świadka, przy czym warunkiem jest uzyskanie jego zgody na przeprowadzenie tej czynności.

W artykule 228 § 1 i 2 k.p.k. ustawodawca określił, że przedmioty wydane lub znalezione w czasie przeszukania w toku postępowania karnego oraz przedmioty znalezione podczas tej czynności, ale mogące stanowić dowód innego przestępstwa podlegają przepadkowi lub przedmioty których posiadanie jest zabronione, należy poddać oględzinom.

Podstawowa zasada brzmi, że wykonywanie czynności procesowych możliwe jest dopiero po wydaniu postanowienia o wszczęciu postępowania przygotowawczego, jednakże w granicach koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa można dokonywać oględzin nawet przed wszczę-

ciem postępowania przygotowawczego na mocy art. 308 § 1 k.p.k. w ramach tzw. czynności w niezbędnym zakresie.

Problematykę oględzin reguluje również artykuł 43 k.p.ow., który informuje, że przy przeprowadzaniu oględzin w sprawach o wykroczenia należy stosować odpowiednio przepisy art. 207, 208, 211 i 212 k.p.k.

3.5. Zasady prowadzenia oględzin

Oględziny, jako czynność procesowa, muszą być dokonywane zgodnie z zasadami obowiązującymi w prawie karnym procesowym oraz z zastosowaniem reguł i metod wypracowanych przez kryminalistykę. Przede wszystkim istotne są niżej podane zasady¹²:

1. **Zasada wszechstronności** – wszystkie działania w czasie oględzin powinny być prowadzone wielokierunkowo. W myśl tej zasady prowadzący oględziny powinien skrupulatnie ujawniać wszystkie ślady i tzw. okoliczności negatywne, a następnie dokładnie je oceniać i starannie zabezpieczać pod względem procesowo-kryminalistycznym.
2. **Zasada planowości** – wszystkie czynności powinny być zaplanowane. Jest to niewątpliwie jedna z istotnych czynności na miejscu zdarzenia, która przez swą faktyczną niepowtarzalność stawia przed prowadzącym oględziny wysokie wymagania. Prowadzący oględziny powinien wiedzieć, co na miejscu zdarzenia będzie wykonywane i w jakiej kolejności. Planowość działań pozwala uniknąć chaosu i wielokrotnego powtarzania tych samych czynności.
3. **Zasada indywidualności** – do każdego oględzin należy podchodzić w sposób jednostkowy. Praktyka dowodzi, że każde zdarzenie jest inne, chociaż z pozoru wydaje się podobne do tych, z którymi wcześniej stykał się policjant prowadzący czynności oględzinowe.
4. **Zasada efektywności** – w myśl tej zasady działania na miejscu zdarzenia podporządkowane są celom, jakie należy osiągnąć; sprawnie działa ten, kto działa skutecznie, czyli osiąga rezultat zamierzony jako cel działania.
5. **Zasada szybkości** – oględziny należy przeprowadzić niezwłocznie po zgłoszeniu zdarzenia; zwłoka powoduje często nieodwracalne skutki w postaci zniszczenia lub zatarcia śladów przestępstwa.
6. **Zasada aktywności** – prowadzący oględziny powinien zachowywać się czynnie. Od jego aktywnego zachowania, sprawności organizacyjnej, koncentracji uwagi, energicznego wykonawstwa podejmowanych działań zależy dodatni wynik oględzin.
7. **Zasada obiektywizmu** – to nakaz, by prowadzący oględziny utrwał w sporządzanej dokumentacji stan zgodny z rzeczywistością. Natomiast zasada obiektywności oznacza, że oględziny należy przeprowadzić bezstronnie.

¹² St. Kozdrowski, *Oględziny miejsca zdarzenia*, Słupsk 1988, cz. I, s. 30–33; por. W. Kędziński (red.), dz. cyt., Szczytno 2007, s. 97–102.

8. **Zasada pisemności** – przebieg oględzin musi być spisany. Prowadzący oględziny musi utrwalić zgodnie z wymaganiami procesowymi w protokole oględzin i dokumentach pomocniczych przebieg i wyniki oględzin (art. 143 § 1 pkt 3, art. 147 § 1, art. 148 § 1 k.p.k.).
9. **Zasada ekonomiczności** – oględziny należy przeprowadzać racjonalnie i oszczędnie. Zasada ta – to postulat racjonalizacji czasu działania, oszczędnego gospodarowania siłami i środkami w zależności od wagi i skutków zdarzenia.
10. **Zasada tajności** – wyniki oględzin są niejawne. Zasada ta – to postulat zakazujący ujawniania osobom postronnym efektów oględzin, a zwłaszcza metod działania sprawców, skutków przestępstwa, źródeł informacji, rodzaju uzyskanego materiału dowodowego itp.
11. **Zasada jednoosobowego kierownictwa** – wszystkimi czynnościami w czasie oględzin kieruje jeden policjant, który ponosi odpowiedzialność za koordynację i wyniki pracy grupy.

Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych przez służby policyjne wyznaczone do wykrywania przestępstw i ścigania ich sprawców (zwane dalej zarządzeniem), określa również pewne zasady prowadzenia i dokumentowania oględzin.

Oględziny rzeczy

Oględzinom poddaje się każdą rzecz:

- ujawnioną w toku oględzin miejsca zdarzenia,
- znaną podczas przeszukania miejsca lub osoby,
- wydaną lub odebraną od osoby podejrzanej albo od innej osoby; protokołu oględzin można nie sporządzać, jeśli rzecz, dołącza się do akt postępowania i nie ma potrzeby ujawnienia i zabezpieczenia śladów,
- której posiadanie jest zabronione¹³.

Jeżeli oględziny rzeczy są przeprowadzane bezpośrednio na miejscu zdarzenia, opisuje się ich przebieg w protokole oględzin tego miejsca. Można sporządzić odrębny protokół oględzin rzeczy.

Gdy zachodzi potrzeba wyłączenia z czynności oględzinowych przedmiotu lub dokumentu ujawnionego na miejscu zdarzenia, w protokole oględzin miejsca zdarzenia zamieszcza się odpowiednią wzmiankę o przyczynie i celu wyłączenia. Z oględzin tego przedmiotu lub dokumentu sporządza się odrębny protokół oględzin¹⁴.

¹³ *Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki...*, dz. cyt., § 82 ust. 1 pkt 2.

¹⁴ Tamże, § 87 ust. 3 i 4.

Oględziny miejsca zdarzenia

Przestrzeń poddawaną oględzinom określa policjant wykonujący tę czynność, uwzględniając rodzaj przestępstwa i wstępnie ustalony lub domniemany sposób jego popełnienia.

W toku oględzin dokumentuje się zastany stan rzeczy, ujawnia i zabezpiecza ślady przestępstwa i przedmioty mogące mieć związek z nim. Badanie śladów i przedmiotów w czasie oględzin powinno zmierzać do ustalenia, które z nich mają związek z przestępstwem, a które nie mają, a także do udokumentowania ich rozmieszczenia i położenia względem siebie. W miarę możliwości oględzin powinien dokonać policjant, który prowadzi lub będzie prowadził postępowanie¹⁵.

3.6. Metody przeprowadzania oględzin miejsca zdarzenia

Wśród metod przeprowadzania oględzin wymienić należy dwie, które najczęściej opisywane są w literaturze przedmiotu: metodę obiektywną i metodę subiektywną. **Metoda obiektywna** polega na szczegółowym, systematycznym i stopniowym badaniu wszystkich elementów miejsca zdarzenia, bez względu na ich przypuszczalny związek ze zdarzeniem. **Metoda subiektywna** zaś na skierowaniu czynności oględzinowych tylko na te elementy miejsca zdarzenia, których związek z badanym zdarzeniem jest oczywisty i widoczny¹⁶.

W praktycznym działaniu jednostek terenowych najszerze zastosowanie ma subiektywna metoda przeprowadzania oględzin. Stosowanie jej wymaga od przeprowadzającego oględziny dużej wiedzy i doświadczenia zawodowego.

Znajomość zasad oględzin i stosowanie wybranej metody zapobiegają chaotycznemu poruszaniu się po obiekcie oględzin, określają kolejność czynności, wprowadzają porządek w numerowaniu śladów lub innych przedmiotów, fotografowaniu całego obiektu oraz fragmentów, zapobiegają pominięciu śladów. W sytuacji gdy obiekt poddany oględzinom jest rozległym terenem i zostaje podzielony na sektory, w każdym sektorze może być stosowana inna metoda prowadzenia oględzin.

Dobór metody oględzin jest uzależniony przede wszystkim od rodzaju zdarzenia i terenu, na którym zdarzenie nastąpiło. Na przykład teren zamknięty to pokój, hala produkcyjna, stodoła, wolno stojący domek, a teren otwarty – pole, las. Punktem centralnym mogą być zwłoki, ognisko pożaru, stół na środku pokoju. Jeżeli oględzinami objęto teren otwarty i zamknięty, w różnych obiektach można stosować różne metody oględzin (np. w mieszkaniu w jednym pokoju stosuje się metodę dośrodkową, w drugim pomieszczeniu – metodę odśrodkową). Podczas oględzin należy obierać metodę i postępować zgodnie z taką, która jest w danym obiekcie wygodniejsza i zapewnia większą szybkość i sprawność wykonywanej pracy.

¹⁵ Tamże, § 82 ust. 1 pkt 1, 2 i 3.

¹⁶ Por. B. Hołyst, dz. cyt., s. 385.

Sposób poruszania się po miejscu oględzin ma wpływ na ilość ujawnionego i zabezpieczonego materiału dowodowego. Zapobiega również działaniom chaotycznym i nieskoordynowanym, pozwala na racjonalne wykorzystanie sił i środków.

Sposób poruszania się po miejscu oględzin zależy od wielu czynników, w tym od:

- charakteru zdarzenia (kradzież z włamaniem, wypadek drogowy, zabójstwo),
- specyfiki terenu, na którym zdarzenie zaistniało (teren otwarty, pomieszczenie),
- liczby funkcjonariuszy wchodzących w skład grupy operacyjno-procesowej (ewentualnie zespołu oględzinowego).

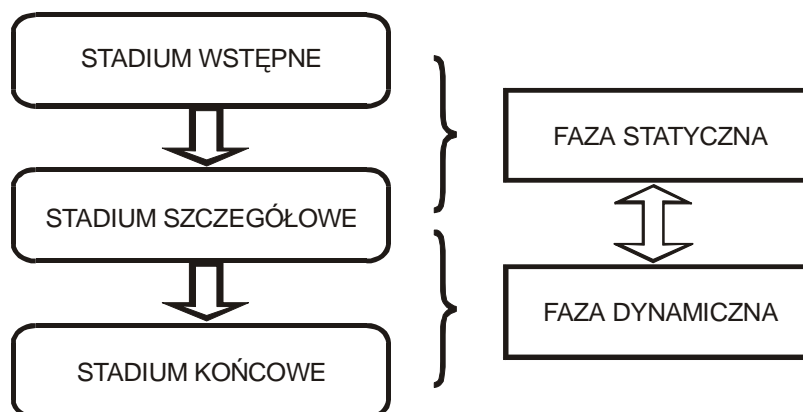
W praktyce najczęstszymi sposobami poruszania się na miejscu oględzin są:

- poruszanie się po miejscu zdarzenia spiralnie dośrodkowo – sposób stosowany najczęściej podczas oględzin miejsc zdarzeń w pomieszczeniach, gdzie prowadzący oględziny rozpoczyna czynności od obranego punktu zewnętrznego (wejścia głównego do pomieszczenia), a kończy je w punkcie centralnym,
- poruszanie się po miejscu zdarzenia spiralnie odśrodkowo – sposób stosowany najczęściej podczas oględzin miejsc zdarzeń w terenie otwartym, gdzie przyjmuje się tzw. centralny punkt miejsca zdarzenia, a oględziny prowadzone są w kierunku na zewnątrz od tego punktu¹⁷.

3.7. Etapy (stadia) i fazy oględzin

Z organizacyjnego punktu widzenia czynności oględzinowe na miejscu zdarzenia można podzielić na stadia i fazy. Ilustruje to poniższy schemat.

STADIA I FAZY OGLEDZIN

Źródło: Opracowanie własne

¹⁷ Por. tamże, s. 386; W. Kędziński (red.), dz. cyt., Szczytno 2007, s. 105–106.

Zaprezentowane stadia i fazy oględzin w praktyce mają charakter umowny. Podział ten nakreśla ogólne ramy organizacyjne dla każdego rodzaju oględzin. Konkretyzacja czynności oględzinowych w poszczególnych stadiach i fazach następuje w określonych warunkach działania.

Katalog czynności wykonywanych w poszczególnych stadiach i fazach podany jest poniżej.

Stadium wstępne oględzin

Stadium wstępne polega przede wszystkim na dokonaniu ogólnego przeglądu miejsca zdarzenia w celu nakreślenia planu przeprowadzania oględzin.

Kierujący zespołem oględzinowym po przybyciu na miejsce zdarzenia dokonuje wspólnie z prokuratorem, jeżeli w tym czasie jest obecny, i z koordynatorem czynności techniczno-kryminalistycznych sprawdzenia prawidłowości wykonanych przed jego przybyciem czynności, koryguje sposób ich dokonania i obejmuje nadzór nad dalszymi czynnościami.

Kierujący zespołem oględzinowym w szczególności:

- 1) sprawdza prawidłowość wyznaczenia i zabezpieczenia obszaru miejsca zdarzenia,
- 2) sprawdza prawidłowość zabezpieczenia obszaru oględzin przed zanieczyszczeniem lub utratą materiału dowodowego,
- 3) określa stopień i rodzaj zagrożeń życia lub zdrowia albo mienia, jeżeli jest to możliwe bez wchodzenia na wyznaczony obszar oględzin,
- 4) wyznacza stanowisko kierowania oględzinami poza zabezpieczonym obszarem, a także wyznacza miejsce dla stanowiska wsparcia logistycznego oględzin i informuje o ich położeniu wszystkich uczestników oględzin,
- 5) wyznacza policjanta odpowiedzialnego za prowadzenie ewidencji osób wchodzących na wyznaczony teren oględzin.

Po dokonaniu czynności kierujący zespołem oględzinowym, prokurator, jeżeli w tym czasie jest obecny, i koordynator czynności techniczno-kryminalistycznych wchodzi na obszar oględzin i dokonują wstępnej oceny jego stanu i zakresu koniecznych działań. Podejmują dodatkowe czynności zmierzające do jak najlepszego zabezpieczenia dowodów rzeczowych, w tym śladów kryminalistycznych, dbając, by wszelkie podejmowane przez nich działania w zakresie zachowania i zabezpieczenia dowodów były dokładnie udokumentowane, przede wszystkim mogą skorygować drogę poruszania się po miejscu zdarzenia, wcześniej wyznaczoną przez policjanta służby prewencyjnej albo innego policjanta, lub wyznaczyć alternatywne drogi poruszania się.

Podczas wstępnej oceny stanu miejsca zdarzenia należy:

- dokładnie rozpoznać miejsce zdarzenia, jego strukturę i właściwości,
- uściślić położenie miejsca i jego granice,
- zbadać, czy nie zachodzi konieczność zabezpieczenia śladów zapachowych, które powinny być zabezpieczone przed dokonaniem innych działań na miejscu zdarzenia i przed zabezpieczeniem innych śladów,

- ujawnić i zabezpieczyć dowody rzeczowe, w tym ślady kryminalistyczne, które mogą ograniczać swobodne poruszanie się po miejscu zdarzenia,
- dokonać wstępnej rekonstrukcji przebiegu przestępstwa i ocenić dowody rzeczowe, w tym ślady kryminalistyczne, pod kątem możliwości ich natychmiastowego wykorzystania w procesie wykrywczym,
- ustalić, które zmiany spowodował sprawca lub sprawcy przestępstwa, a które są spowodowane przez inne osoby,
- ustalić plan oględzin oraz przydzielić uczestnikom tej czynności zadania,
- przyjąć odpowiednią metodę badań szczegółowych,
- podjąć czynności mające zapewnić bezpieczeństwo pracy osobom biorącym udział w oględzinach miejsca zdarzenia¹⁸.

W ramach stadium wstępnego oględzin podejmowany jest cały szereg czynności również w odniesieniu do śladów kryminalistycznych. Z uwagi na specyfikę tych czynności nazywa się je fazą statyczną.

Faza statyczna oględzin

Faza statyczna polega na utrwalaniu miejsca zdarzenia i wstępnym badaniu za pomocą metod obserwacyjnych – bez dokonywania zmian w zastanym układzie. W tej fazie nie dokonuje się żadnych manipulacji z ujawnionymi śladami¹⁹, ale należy utrwalić zastaną sytuację, co w zależności od rodzaju przestępstwa polega na:

- 1) wykonaniu nagrania wideo lub zdjęć ogólnoorientacyjnych miejsca zdarzenia,
- 2) sporządzeniu odrębnego szkicu miejsca oględzin,
- 3) oznaczeniu kolejnymi numerami widocznych dowodów rzeczowych, w tym śladów kryminalistycznych,
- 4) obraniu stałych punktów lub linii odniesienia,
- 5) wykonaniu zdjęć sytuacyjnych obrazujących położenie względem stałych punktów lub linii odniesienia już oznaczonych numerami zwłok, dowodów rzeczowych, w tym śladów kryminalistycznych, i przedmiotów występujących na miejscu zdarzenia,
- 6) wykonaniu szczegółowych zdjęć zwłok, poszczególnych dowodów rzeczowych, w tym śladów kryminalistycznych i innych przedmiotów²⁰.

Zasady opisu położenia obiektów i śladów

1. Wyznaczanie stałych odniesienia i punktów pomiarowych.

Jeżeli jest konieczne przeprowadzenie oględzin terenu otwartego i zamkniętego, zawsze najpierw dokonuje się oględzin terenu otwartego.

¹⁸ Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki..., dz. cyt., § 81 ust. 3–5.

¹⁹ Tamże, § 81 ust. 5 pkt 9.

²⁰ Tamże.

W pomieszczeniach stosuje się następujące nazewnictwo ścian:

- ściana przednia – ściana, która znajduje się przed prowadzącym oględziny w chwili wejścia do pomieszczenia,
- ściana boczna lewa – ściana znajdująca się po lewej ręce prowadzącego oględziny,
- ściana boczna prawa – ściana znajdująca się po prawej stronie prowadzącego oględziny,
- ściana tylna – ściana znajdująca się za plecami prowadzącego oględziny²¹.

Położenie śladów i innych przedmiotów na miejscu zdarzenia ma istotne znaczenie dla procesu wnioskowania o zdarzeniu oraz o osobach, które brały w nim udział. Dokładne umiejscowienie śladów i przedmiotów, podawane w protokole oględzin oraz na szkicu kryminalistycznym, wymaga dokonania pomiarów na miejscu zdarzenia. Do prawidłowego i później odtwarzalnego wymiarowania są niezbędne dwa warunki:

- 1) obranie stałych odniesienia, w stosunku do których wykonuje się pomiary, oraz
- 2) oznaczenie punktów pomiarowych na różnych obiektach miejsca zdarzenia.

Stałe odniesienia jest to obiekt, którego nie można w łatwy sposób przejąć, zmienić lub zniszczyć; może nią być:

- przedmiot (np. hydrant, słup telefoniczny, słup telegraficzny, słupek kilometrowy),
- płaszczyzna (np. ściana budynku, ściana pomieszczenia),
- krawędź (np. linia przecięcia podłogi i ściany bocznej w pomieszczeniu, linia styku budynku z podłożem).

Do prawidłowego wykonania pomiarów należy obrać dwie stałe odniesienia, najlepiej tego samego rodzaju (dwa przedmioty, dwie krawędzie, dwie płaszczyzny). Przy posługiwaniu się stałymi odniesieniami stosuje się skrót SPO, który może oznaczać każdy z trzech rodzajów stałych odniesienia:

- Stały Punkt Odniesienia (SPO),
- Stałą Prostą Odniesienia (SPO),
- Stałą Płaszczyznę Odniesienia (SPO).

Ponieważ obra się dwa stałe odniesienia, oznacza się je odpowiednio SPO1 i SPO2. Stałe odniesienia powinny się znajdować możliwie blisko obiektów, których położenie podlega oznaczeniu. Każdy rodzaj stałych odniesienia ma nieco inną zasadę pomiaru. Jeżeli nie można oznaczyć położenia wszystkich obiektów wobec dwu obranych stałych odniesienia, można obrać więcej stałych odniesienia, podając taką informację w protokole oględzin. Zasady pomiaru dla każdego rodzaju stałych odniesienia są odmienne²².

Stałe Punkty Odniesienia. Obiera się dwa punkty odniesienia, znajdujące się w dowolnej odległości od siebie, jednak tak usytuowane, aby nie były

²¹ W. Kędziński (red.), dz. cyt., Szczytno 2007, s. 106.

²² Tamże, s. 107.

zbyt odległe od śladów. Najlepiej obrać takie punkty, które pozwolą wymierzyć położenie wszystkich śladów i innych przedmiotów znajdujących się na miejscu zdarzenia. Należy mierzyć odległość od każdego Stałego Punktu Odniesienia do każdego punktu pomiarowego na śladzie. Jeżeli oględziny przeprowadza się w terenie otwartym, trzeba podać, w jakim kierunku dokonano pomiaru (np. na północ).

Stałe Proste Odniesienia. Należy obrać dwie linie. Linie obrane jako Stałe Proste Odniesienia muszą być ułożone pod kątem prostym. Podczas pomiaru między prostą odniesienia a linią pomiarową należy zachować kąt prosty. Mierzy się odległość od każdej prostej odniesienia do każdego punktu pomiarowego na śladzie.

Stałe Płaszczyzny Odniesienia. Do wykonania pomiarów trzeba przyjąć dwie płaszczyzny. Płaszczyzny odniesienia muszą być ułożone pod kątem prostym. Podczas pomiaru między linią pomiarową a płaszczyzną odniesienia, do której się mierzy, muszą być zachowane dwa kąty proste – w płaszczyźnie pionowej i płaszczyźnie poziomej.

Jeżeli pomieszczenie ma kształt koła, pomiary można dokonać dwoma sposobami: w pierwszym – za Stałe Punkty Odniesienia przyjmuje się prawą i lewą część ościeżnicy drzwi, następnie dokonuje się pomiarów od tych punktów, w drugim – w pomieszczeniu wyznacza się kierunek północny i w tym miejscu ustala „godzinę dwunastą”, jak na tarczy zegara. Pozostałe liczby rozmieszcza się również jak na tarczy zegara. Położenie przedmiotów określa się, podając położenie według „godziny” oraz odległość od ściany po promieniu pomieszczenia.

Jeżeli obszar oględzin ma kształt prostokąta, przy czym jeden bok jest niewspółmiernie dłuższy od drugiego (np. droga), za jedną stałą odniesienia można przyjąć krawędź boczną drogi, natomiast drugą stałą wyznacza się jako prostą prostopadłą do krawędzi bocznej przechodzącą przez stały punkt, spełniający warunki obiektu trudnego do zniszczenia, przemieszczenia lub uszkodzenia w sposób łatwy (np. słup telefoniczny).

Drugim warunkiem właściwego dokonania pomiarów jest ustalenie punktów pomiarowych na obiektach znajdujących się na miejscu zdarzenia (śladach i innych przedmiotach). Są to punkty, do których prowadzi się pomiary od stałych odniesienia. Położenie każdego ustalonego punktu podaje się do każdej z dwóch stałych odniesienia.

Jeżeli powierzchnia zetknięcia śladu lub innego przedmiotu z podłożem jest niewielka lub rzut (poziomy lub pionowy) śladu na podłoże ma kształt koła, wystarczy ustalenie jednego punktu pomiarowego. Najlepiej, aby taki punkt znajdował się w środku śladu lub w środku rzutu. Gdy jednak ślad jest większy (tutaj trudno określić, jak duży, ocena wielkości należy do prowadzącego oględziny) i ma skomplikowany kształt, należy ustalić przynajmniej dwa punkty pomiarowe, w niektórych zaś sytuacjach nawet większą ich liczbę. Dwa punkty wystarczają, jeżeli kształt śladu jest regularny, łatwy do określenia lub obiekt

jest powszechnie znany (np. krzesło, biurko, telewizor, zeszyt). Gdy obiekt ma kształt nieregularny, ustala się tyle punktów pomiarowych, aby można było jednoznacznie określić jego położenie.

Do nazwania punktów pomiarowych często jest niezbędne określenie strony przedniej lub tylnej obiektu. Obiekt ma przód, tył oraz boki: prawy i lewy. Stroną przednią jest zawsze użytkowa strona obiektu (np. stroną przednią telewizora jest płaszczyzna z ekranem, strona przednia biurka jest tam, gdzie są drzwiczki szafek, krzesła – w miejscu do siadania). Jeżeli przyjąć tak zobiektywizowane umiejscowienie strony przedniej i automatycznie strony tylnej, natychmiast okaże się, że rzecz ma ściśle określone strony, prawą i lewą, niezależnie od tego, z której strony prowadzący oględziny na ten obiekt patrzy.

Najbardziej przekonujące przykłady zastosowania takiego schematu to człowiek i samochód. Każda osoba ma swoją określoną stronę, prawą i lewą, i nikt się nie zgodzi z tym, że jest to zależne od pozycji obserwatora. Bo czy jest prawdą, że jeżeli obserwator stoi przodem do obserwowanej osoby, która również stoi przodem w kierunku obserwatora, to prawa strona osoby jest po lewej stronie? Inaczej, jej prawa ręka jest lewą? Podobnie jest z samochodem. Fotel kierującego pojazdem może się znajdować (w zależności od konstrukcji) po prawej lub lewej stronie samochodu, czyli że samochód ma zawsze w jednych i tych samych miejscach stronę prawą i lewą, ponieważ ma ściśle określoną stronę przednią.

Opisując płaszczyznę poziomą przedmiotu, określa się jej przód i tył, natomiast płaszczyznę pionową – górę i dół. Tak przyjęte zasady określania strony przedniej i pozostałych na obiekcie ułatwiają opisywanie przedmiotów, śladów, ich elementów oraz umiejscowienia.

Miejsce zdarzenia jest zawsze najbogatsze w ślady zdarzenia, lecz jest też bogate w inne obiekty, które muszą być ujęte w protokole oględzin. Jednak inne przedmioty oględzin (osoba, rzecz, zwłoki) są równie ważne i przy ich oględzinach i opisie stosuje się większość wytycznych z oględzin miejsca zdarzenia. Większość, ponieważ wymiarowo, objętościowo i liczbowo są to obiekty mniejsze²³.

2. Oznaczanie śladów.

Ślady kryminalistyczne ujawnione podczas oględzin muszą być oznaczone w sposób zindywidualizowany. Jest to zasada, według której oznaczenie każdego śladu musi być jednostkowe dla danego śladu ujawnionego podczas określonej czynności. Jedno oznaczenie może być umieszczone wyłącznie na jednym śladzie. Oznaczenie śladu najczęściej jest to liczba lub kombinacja liczb. Oznaczeniu podlegają tylko ślady. Nie wolno w taki sam sposób oznaczać miejsca ujawnienia śladu – oznacza się je przez podanie wymiarów od stałych odniesienia.

²³ Tamże, s. 107–108.

Ślady ujawnione podczas oględzin numeruje się według kolejności ujawniania, w zależności od metody prowadzenia oględzin. Wyjątkiem jest nadawanie numeru zwłokom, które – jeśli nie są ukryte – zawsze oznacza się numerem pierwszym.

Numer nadaje się każdemu obiektowi uznanemu za ślad. W niektórych wypadkach ostateczny numer śladu składa się z dwóch części, czyli jest kombinacją dwóch liczb. Taka sytuacja występuje, jeżeli nośnik śladu też jest śladem.

Są możliwe trzy scenariusze powstania śladu:

1. Na skutek kontaktu przedmiotu tworzącego ślad z podłożem będącym stałym elementem miejsca zdarzenia powstaje ślad w postaci odwzorowania, plamy lub jeden z grupy innych śladów. Wtedy podłoże jest tylko nośnikiem śladu i dla istoty postępowania nie ma ono znaczenia; oznaczeniu podlega wyłącznie ślad (np. ślad linii papilarnych na stole kuchennym).
2. Na skutek swoich działań przestępca pozostawia na miejscu zdarzenia przedmiot, który jest śladem, wtedy numer zostaje nadany pozostawionemu przedmiotowi.
3. Na miejscu zdarzenia ujawniono czapkę, która nie jest własnością pokrzywdzonego, zatem pozostawił ją przestępca. Jest ona śladem, lecz może być również nośnikiem śladów. Czapka powinna zostać oznaczona numerem, w wypadku ujawnienia na niej np. włosów należy je oznaczyć numerem podwójnym, składającym się w pierwszej części z numeru czapki i w drugiej z kolejnego numeru śladu na niej ujawnionego. Na przykład znaleziono butelkę, na której z kolei ujawniono ślad linii papilarnych oraz ślad czerwieni wargowej. Ponieważ butelka jest śladem, nadano jej numer (np. „3”), lecz butelka jest także nośnikiem śladów. W celu pokazania łączności między wymienionymi śladami nadaje się im numery dwuczęściowe (np. ślad linii papilarnych – „3.1”, ślad czerwieni wargowej – „3.2”)²⁴.

Stadium szczegółowe oględzin

Etap oględzin szczegółowych to zespół czynności taktycznych i techniczno-kryminalistycznych, zmierzających do odtworzenia przebiegu zdarzenia, przeprowadzanych w sposób planowy z uwzględnieniem właściwości miejsca, przestrzeni zamkniętej lub otwartej oraz szczegółowe badanie różnych grup śladów kryminalistycznych i przedmiotów, ich położenia, właściwości, stanu i cech indywidualnych.

W fazie statycznej oględzin szczegółowych należy utrwalić:

- 1) miejsce popełnienia przestępstwa i miejsce wystąpienia skutku przestępstwa,
- 2) miejsce, gdzie nastąpiły zmiany w wyniku przestępstwa,
- 3) teren przyległy,
- 4) drogę dojścia i odejścia sprawcy²⁵.

²⁴ Tamże, s. 110–111.

²⁵ Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r.

W stadium szczegółowym oględzin można wyodrębnić fazę dynamiczną oględzin.

Faza dynamiczna oględzin

Faza dynamiczna polega na aktywnym badaniu podstawowych właściwości ujawnionych śladów oraz odpowiednim ich zabezpieczeniu pod względem procesowo-kryminalistycznym. W tej fazie ślady można dotykać, przemieszczać, oglądać ze wszystkich stron, a także poszukiwać na nich innych śladów.

W fazie dynamicznej oględzin szczegółowych należy:

- 1) ujawnić w miejscach i na przedmiotach wszelkie ślady, zwłaszcza:
 - a) linii papilarnych,
 - b) biologiczne,
 - c) nieorganiczne,
 - d) mikroślady,
- 2) dokonać:
 - a) udokumentowania procesowego śladów i przedmiotów poprzez:
 - umieszczenie ich położenia na szkicu,
 - opisanie w protokole oględzin ich usytuowania, rozmieszczenia, właściwości, cech i oznaczeń, wskazanie numeru, pozycji na szkicu, fotografii,
 - opis w metryczce śladowej,
 - b) technicznego zabezpieczenia śladów i przedmiotów w ten sposób, aby uchronić je przed wszelkimi zmianami²⁶.

Stadium końcowe oględzin

W razie prowadzenia oględzin na obszarze otwartym w nocy, we mgle, podczas opadów, w celu zapewnienia możliwości powtórnego przeprowadzenia czynności należy zabezpieczyć miejsce przed dostępem osób postronnych i, jeśli to możliwe, przed niekorzystnym wpływem czynników atmosferycznych oraz ponowić oględziny w lepszych warunkach.

Kierujący zespołem oględzinowym wspólnie z prokuratorem, jeżeli jest obecny, i z koordynatorem czynności techniczno-kryminalistycznych bezpośrednio po wykonaniu wszystkich czynności wchodzących w zakres oględzin, a przed podjęciem decyzji o opuszczeniu tego miejsca dokonują kontrolnego przeglądu obszaru oględzin. Celem przeglądu jest sprawdzenie, czy podczas gromadzenia materiału dowodowego nie pominięto czegokolwiek. W przypadku stwierdzenia, że pominięto dowody rzeczowe, w tym ślady kryminalistyczne, należy dokonać oględzin uzupełniających.

w sprawie metodyki..., dz. cyt., § 83.

²⁶ Tamże, § 83 ust. 3.

Kierownik zespołu oględzinowego jest odpowiedzialny za usunięcie opakowań i przedmiotów jednorazowego użytku pozostawionych przez osoby dokonujące czynności.

Kierujący zespołem oględzinowym wspólnie z prokuratorem, jeżeli jest obecny, i z koordynatorem czynności techniczno-kryminalistycznych ustalają dalszą taktykę wykorzystania materiału dowodowego poprzez określenie kolejności prowadzenia specjalistycznych badań kryminalistycznych – ze wskazaniem specjalności biegłych, instytucji naukowych albo specjalistycznych. Dokonane ustalenia dokumentuje się w notatce pooględzinowej, którą podpisuje kierownik doraźnej grupy. Notatkę dołącza się do akt kontrolnych postępowania.

W planowanych działaniach uwzględnia się wyniki pracy zespołów wchodzących w skład doraźnej grupy operacyjno-procesowej, w szczególności zespołu operacyjnego i procesowego.

Po zakończeniu oględzin kierujący zespołem oględzinowym składa kierownikowi doraźnej grupy operacyjno-procesowej szczegółową relację z ich przebiegu i wyników, a następnie przekazuje miejsce do jego dyspozycji. Kierownik doraźnej grupy w porozumieniu z prokuratorem podejmuje decyzję co do dalszego sposobu dysponowania tym miejscem: pozostawienie prokuraturze lub Policji, oddanie pod dozór lub przekazanie do użytkowania dysponentowi miejsca²⁷.

4. Zasady dokumentowania oględzin

4.1. Rodzaje dokumentów i podstawy prawne dokumentowania oględzin wynikające z kodeksu postępowania karnego i kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia

Podstawy prawne dokumentowania czynności oględzinowych

Każda czynność procesowa (dowodowa) powinna być udokumentowana.

W myśl art. 143 § 1 pkt 3 k.p.k. przeprowadzenie oględzin wymaga spisania protokołu. Protokół ten jest podstawowym dokumentem odzwierciedlającym przebieg oględzin.

Niezależnie od sporządzenia protokołu oględzin czynność tę można udokumentować dodatkowo w inny sposób, tj. przez fotografowanie, filmowanie, nagrywanie głosu na taśmę magnetofonową lub wykonanie szkiców miejsca zdarzenia (art. 147 § 1 k.p.k., *Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia*

²⁷ Tamże, § 89.

2 czerwca 2003 r. w sprawie rodzaju urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania obrazu i dźwięku dla celów procesowych oraz sposobów ich przechowywania, odtwarzania i kopiowania zapisów, § 87 zarządzenia, art. 37 § 1 i 3 k.p.ow.).

Ponadto, zgodnie z § 89 ust. 4 zarządzenia, dokonane w trakcie oględzin ustalenia dotyczące dalszego sposobu wykorzystania materiału dowodowego poprzez określenie kolejności prowadzenia specjalistycznych badań kryminalistycznych dokumentuje się w notatce pooględzinowej, którą podpisuje kierownik doraźnej grupy operacyjno-procesowej. Notatkę dołącza się do akt kontrolnych postępowania. Dokument ten jest bardzo pomocny dla prowadzącego postępowanie przygotowawcze.

Formy dokumentowania czynności oględzinowych

Należy zatem przyjąć, że oprócz protokołu oględzin – stanowiącego podstawową formę dokumentowania czynności oględzinowych – wskazane jest:

- sporządzenie tablic poglądowych ze zdjęciami fotograficznymi,
- wykonanie szkiców (planów) miejsca zdarzenia lub jego fragmentów,
- sporządzenie metryczek do śladów,
- utrwalenie czynności oględzinowych na taśmie wideo lub audio,
- sporządzenie notatki urzędowej z wnioskami pooględzinowymi, co stanowi dokumentację uzupełniającą.

Ponadto § 87 zarządzenia stanowi, że z oględzin sporządza się:

- protokół,
- odpowiednią dokumentację techniczną oraz
- niezbędną dokumentację dodatkową.

Dokumentację techniczną do protokołu oględzin mogą stanowić:

- szkice ogólne, szczegółowe i specjalne, uwzględniające najistotniejsze dane,
- fotografie ogólnoorientacyjne, sytuacyjne i szczegółowe, przedstawiające miejsce oględzin oraz ujawnione na tym miejscu ślady i przedmioty,
- nagrania utrwalające obraz lub dźwięk.

Do utrwalania przebiegu i wyników oględzin należy także wykorzystywać przeznaczone do tego celu urządzenia i środki techniczne służące do utrwalania obrazu lub dźwięku, w tym urządzenia mechaniczne i elektroniczne typu analogowego lub cyfrowego, w szczególności aparaty fotograficzne, kamery filmowe, kamery wideo, magnetofony, dyktafony.

O rodzaju wizualnej dokumentacji sporządzanej podczas oględzin miejsca zdarzenia decyduje prokurator albo kierujący zespołem oględzinowym. Nośnik z nagraniem lub fotografia stanowią załącznik do protokołu oględzin.

Przed przystąpieniem do przemieszczania i zabezpieczania dowodów rzeczowych, w tym śladów kryminalistycznych, należy sporządzić plany lub szkice ukazujące ich wzajemne położenie. Kierujący zespołem oględzinowym określa, jak szczegółowe mają być plany i szkice niezbędne dla udokumentowania stanu miejsca oględzin.

- Dodatkowa dokumentacja z oględzin powinna zawierać w szczególności:
- wykaz osób uczestniczących w oględzinach, z określeniem ich indywidualnych zadań oraz czasu wejścia i opuszczenia miejsca oględzin, a także opis wymuszonych wkroczeń na obszar oględzin osób spoza zespołu oględzino-
wego i innych osób, o których mowa w § 77 ust. 1 pkt 4,
 - wstępne informacje o obszarze lub obiekcie oględzin oraz zdarzeniach, jakie zaistniały przed rozpoczęciem oględzin, w tym o przyrządach do ratowania życia lub zdrowia użytych podczas udzielania pomocy medycznej albo do ratowania mienia,
 - obieg wszystkich dowodów rzeczowych, w tym śladów kryminalistycznych, w sposób pozwalający na dokładne ustalenie, gdzie w danej chwili znajdują się poszczególne dowody, w tym ślady kryminalistyczne, oraz kto i w jakim celu miał z nimi kontakt,
 - sposób przekazania miejsca lub obiektu oględzin uprawnionemu dysponentowi po zakończeniu czynności.

Za prowadzenie całości dokumentacji z oględzin miejsca zdarzenia, zwłaszcza za jej sporządzanie zgodnie z wymaganiami procedury karnej i przyjętymi uzgodnieniami prowadzenia oględzin oraz za jej gromadzenie odpowiada kierujący zespołem oględzinowym.

4.2. Dokumentacja podstawowa (protokół oględzin) i zasady jej sporządzania

Prawidłowe sporządzenie protokołu oględzin wymaga znajomości podstawowych zasad, których należy przestrzegać.

Zasady sporządzania protokołu oględzin²⁸

1. Zasada bezpośredniości.

Protokół sporządza się na miejscu oględzin w obecności osób uczestniczących w oględzinach. Jeżeli protokół jest nieczytelny, należy sporządzić jego czytelną kopię i po uwierzytelnieniu oryginał i kopię dołączyć do akt głównych postępowania.

2. Zasada komunikatywności:

- protokół musi być jasny i zrozumiały,
- protokół oględzin musi być tak zredagowany, aby czytający go człowiek, który nie był na miejscu zdarzenia, mógł na jego podstawie łatwo zorientować się co do istotnych właściwości tego miejsca,
- wszelkie pola protokołu muszą być wypełnione lub zakreślone,
- należy unikać niepotrzebnych skreśleń i poprawek (poczynione należy opisać).

3. Zasada zwięzłości opisu:

- redakcja tekstu powinna być syntetyczna, zwięzła i rzeczowa,

²⁸ Por. tamże, § 87 ust. 2.

- należy opisywać fakty istotne, nie przeładowywać treści niepotrzebnym opisem sytuacji,
 - należy odwoływać się do zdjęć, szkiców, stron świata.
- 4. Zasada stosowania odpowiednich form gramatycznych:**
- czynności należy opisywać w formie nieosobowej dokonanej (np. „ślad linii papilarnych ujawniono argenteratem”),
 - stan miejsca należy określić w czasie teraźniejszym (np. „na blacie biurka leży nóż”),
 - pismo powinno być czytelne.
- 5. Zasada dokładności:**
- w protokole podaje się opis spostrzeżeń wszystkich wykonanych czynności oraz ich wynik,
 - w opisie czynności podejmowanych podczas oględzin należy uwzględnić nie tylko te działania, które dały jakiegokolwiek wyniki, ale wymienić trzeba także wszystko to, co w ogóle zrobiono, tak aby czytający ten opis nabrał przekonania, że rzeczywiście niczego nie przeoczono lub zaniechano,
 - w treści protokołu należy unikać używania wyrazów wieloznacznych, niezrozumiałych, nieostrych (np. „mniej więcej”, „około”, „przypuszczalnie”, „w pobliżu”, „prawie”, „obok”, „tuż”).
- 6. Zasada obiektywizmu:**
- miejsce zdarzenia, przedmioty, dokumenty i ślady kryminalistyczne opisuje się w takim stanie, w jakim je zastano w czasie oględzin,
 - nie wolno zamieszczać wniosków lub przypuszczeń, wnioski powinny nasuwać się same czytającemu protokół,
 - nie wolno podawać nazw substancji (materiałów), jeśli nie ma pewności co to za substancja.
- 7. Zasada zgodności dokumentacyjnej:**
- treść dokumentacji uzupełniającej musi być zgodna z treścią protokołu oględzin,
 - istnienie rozbieżności między protokołem a materiałem fotograficznym i szkicami stawia pod znakiem zapytania ustalenia z oględzin, a w konsekwencji powoduje odrzucenie przez sąd dowodu z oględzin.
- 8. Zasada jednolitego nazewnictwa:**
- w treści protokołu należy używać ujednoliconego nazewnictwa opisywanych przedmiotów,
 - w miarę możliwości należy stosować jednolite jednostki miary,
 - redagując tekst protokołu oględzin, należy stosować polski język oficjalny (zakaz stosowania gwary regionalnej lub środowiskowej).

9. Zasada systematyczności.

W protokole oględzin należy zachować uporządkowaną kolejność opisu, zgodną z przyjętą kolejnością wykonywania czynności oględzinowych, tj. ślady należy opisywać według kolejności ich oznaczania²⁹.

Do protokołu oględzin powinny zostać załączone wszystkie ujawnione ślady. Po opisaniu ich w protokole (tzw. zabezpieczenie procesowe śladu) powinny zostać zabezpieczone pod względem kryminalistycznym.

W przypadkach przestępstw, których skutkiem jest śmierć osoby, sporządza się odrębny protokół oględzin zwłok. Oględziny miejsca zdarzenia drogowego i pojazdu mechanicznego w związku z wypadkiem drogowym dokumentuje się w specjalnych formularzach protokołów do tego przeznaczonych. Jeżeli w toku oględzin miejsca zdarzenia użyto psa służbowego, należy tę czynność traktować jako część składową oględzin i uczynić o tym stosowną wzmiankę w protokole³⁰.

4.3. Szkice kryminalistyczne

Przed przystąpieniem do przemieszczania i zabezpieczania dowodów rzeczowych, w tym śladów kryminalistycznych, należy sporządzić plany lub szkice ukazujące ich wzajemne położenie. Kierujący zespołem oględzinowym określa, jak szczegółowe mają być plany i szkice niezbędne dla udokumentowania stanu miejsca oględzin³¹.

Szkicem (planem) kryminalistycznym – jest dokument, który za pomocą znaków kryminalistycznych i topograficznych przedstawia obraz miejsca zdarzenia, a w szczególności wygląd i rozmieszczenie poszczególnych śladów i przedmiotów mających istotne znaczenie dowodowe w sprawie³².

Szkic należy sporządzić, gdy:

- potrzebne są dokładne wymiary określonego miejsca, przedmiotów lub śladów,
- nie można przedstawić obrazu sytuacji zastanej na miejscu zdarzenia w sposób przejrzysty za pomocą słownego opisu i materiałów poglądowych (zdjęcia, obraz utrwalony na taśmie wideo),
- z różnych przyczyn nie można wykonać zdjęć oględzinowych lub utrwalić obrazu w inny sposób³³.

Szkice kryminalistyczne sporządza się według trzech podstawowych kryteriów:

- 1) miejsca ich sporządzania – tu należy wyodrębnić szkic roboczy (odręczny, brudnopis) sporządzony na miejscu zdarzenia, który obowiązkowo należy

²⁹ Por. *Procedury postępowania Policji...*, dz. cyt., s. 20, pkt 12.4 i 12.5.

³⁰ *Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki...*, dz. cyt., § 87 ust. 2 i 6 oraz § 88.

³¹ Tamże, § 87 ust. 10.

³² St. Kozdrowski, dz. cyt., cz. II, s. 25.

³³ W. Kędziński (red.), dz. cyt., Szczytno 2007, s. 116.

dołączyć do akt sprawy po uprzednim podpisaniu go przez osoby biorące udział w oględzinach, oraz szkic właściwy (czystopis) sporządzany w jednostce z zachowaniem reguł kreślarskich,

- 2) przedmiotu szkicowania – dotyczy: zabudowań (tzw. przestrzeni zamkniętej), terenu (przestrzeni otwartej), terenu i zabudowań,
- 3) sposobu przedstawienia szkicowanej przestrzeni – wyróżnia się następujące rodzaje szkiców:
 - a) ogólne – dające obraz znacznej przestrzeni dookoła miejsca zdarzenia (oględzin). Szkice ogólne są wykonywane w małych skalach (np. 1:100, 1:200, 1:500, 1:1000),
 - b) szczegółowe – ukazują właściwe miejsce zdarzenia ze szczególnym uwzględnieniem śladów i ich wzajemnego usytuowania. Szkice szczegółowe najczęściej są sporządzane w skalach 1:50, 1:25, 1:20, 1:10,
 - c) specjalne (fragmentaryczne) – obrazujące pewien wycinek miejsca zdarzenia lub poszczególne przedmioty (np. miejsce rozpoczęcia hamowania, specyficzne ułożenie śladu). Stanowią one fragmenty (wycinki) szkiców szczegółowych. Sporządzane są w celu przedstawienia korelacji (zależności) między określonymi śladami oraz ukazania ich wielkości, kształtu i układu (rozmieszczenia), co ma istotne znaczenie w rekonstrukcji przebiegu zdarzenia. Szkice fragmentaryczne (jeżeli miejsce na to pozwala) mogą być wykonywane na tym samym arkuszu papieru, obok szkicu szczegółowego. Najczęściej są sporządzane w skalach 1:5, 1:2, 1:1, 2:1, 5:1.

W zależności od specyfiki zdarzeń, usytuowania śladów lub innych okoliczności – ważnych z punktu widzenia dowodowego – można wykonywać szkice w rzucie poziomym, pionowym lub krzyżowym.

Szkicem w rzucie poziomym określa się szkic, w którym płaszczyzna rzutowania jest pozioma (szkicowane obiekty są przedstawiane z lotu ptaka, ich kształt jest zgodny z kształtem podstawy lub pokrywy – zależnie od wielkości obiektu).

Szkic w rzucie pionowym to szkic, w którym płaszczyzna rzutowania jest pionowa (przedstawiają powierzchnie boczne szkicowanych obiektów). Tego rodzaju szkice są wykonywane np. w celu ukazania położenia przedmiotów i śladów znajdujących się na ścianie pomieszczenia, budynku.

Szkicem w rzucie krzyżowym nazywamy szkic, w którym obiekty są rzutowane jednocześnie na kilka płaszczyzn. Szkice te są sporządzane w sytuacjach, gdy ślady występują na różnych powierzchniach – pionowych, poziomych (np. na ścianach, podłodze, suficie pomieszczenia). Rysunek taki ma postać siatki bryły pomieszczenia z zaznaczonymi na niej rzutami śladów³⁴.

³⁴ Por. tamże, s. 117–121.

Zasady sporządzania szkiców:

1. Każdy szkic roboczy (odręczny) trzeba narysować na miejscu zdarzenia w obecności osób uczestniczących w oględzinach (osoby te powinny podpisać taki szkic).
2. Na podstawie szkicu roboczego sporządza się (w jednostce) szkic właściwy na papierze milimetrowym według wszelkich reguł kreślenia rysunku technicznego.
3. Na szkic powinna być naniesiona pozycja wszystkich śladów i przedmiotów opisywanych w protokole.
4. Na każdym szkicu obrazującym miejsce zdarzenia powinien być oznaczony kierunek północny.
5. Niekiedy umieszcza się na szkicu kierunek i siłę wiatru.
6. W szkicach sporządzanych dla celów procesowych obowiązkowo należy zamieszczać w legendzie objaśnienia wszystkich użytych znaków umownych.
7. Szkic należy rysować środkiem piszącym trwale wiążącym się z podłożem.

Zawartość szkicu roboczego:

1. Oznaczenie jednostki Policji prowadzącej sprawę.
2. Tytuł zawierający określenie:
 - a) rodzaju szkicu,
 - b) wykonywanej czynności,
 - c) miejsca oględzin,
 - d) daty ujawnienia przestępstwa(np. „Szkic roboczy oględzin miejsca kradzieży z włamaniem do mieszkania przy ul. Grunwaldzkiej 183/54 w Słupsku ujawnionej w dniu 5 maja 2005 r.”).
3. Określenie kierunku północnego.
4. Legenda (objaśnienie elementów występujących na szkicu).
5. Odręczny szkic z zaznaczeniem śladów oraz z podaniem istotnych wymiarów.
6. Wskazanie osoby sporządzającej szkic oraz jej podpis.
7. Podpisy wszystkich osób uczestniczących w oględzinach.

Zawartość szkicu właściwego:

1. Oznaczenie jednostki Policji prowadzącej sprawę.
2. Tytuł zawierający określenie:
 - a) rodzaju szkicu,
 - b) wykonywanej czynności,
 - c) miejsca oględzin,
 - d) daty ujawnienia przestępstwa(np. „Szkic właściwy oględzin miejsca kradzieży z włamaniem do mieszkania przy ul. Grunwaldzkiej 183/54 w Słupsku ujawnionej w dniu 5 maja 2005 r.”).
3. Określenie kierunku północnego.
4. Określenie skali, w jakiej wykonywany jest szkic (np. „1:50”).
5. Legenda (objaśnienie elementów występujących na szkicu).
6. Wskazanie osoby sporządzającej szkic oraz jej podpis.
7. Data sporządzenia szkicu.

Szkice należy sporządzić jeszcze przed przystąpieniem do przemieszczania i zabezpieczania śladów kryminalistycznych (faza statyczna), przy czym jak szczegółowe mają być szkice i plany, określa kierujący zespołem oględzinowym, który decyduje też, czy wezwać do tej czynności wykwalifikowanego rysownika.

4.4. Materiał poglądowy w postaci zdjęć (rodzaje zdjęć)

W praktyce najczęściej stosowaną dokumentacją poglądową jest dokumentacja fotograficzna. W czasie oględzin miejsca zdarzenia wykonuje się następujące rodzaje zdjęć kryminalistycznych:

- ogólnoorientacyjne (ogólne) – utrwalające położenie miejsca przestępstwa w terenie,
- sytuacyjne – ukazujące drogę dojścia i odejścia sprawcy, przeszkody, jakie pokonał sprawca, skutki działania sprawcy, utrwalające usytuowanie śladów kryminalistycznych i dowodów rzeczowych względem siebie, względem przedmiotów występujących na miejscu przestępstwa albo względem stałych punktów odniesienia,
- szczegółowe – przedstawiające przedmioty i ślady kryminalistyczne, w tym ślady działania sprawcy wraz z numerem i podziałką liniową.

4.5. Notatka urzędowa dotycząca wniosków pooględzinowych

Specyficznym dokumentem, który nie zawsze jest doceniany w praktycznym działaniu jednostek terenowych policji, jest notatka urzędowa dotycząca wniosków pooględzinowych. Dokument ten, właściwie sporządzony, jest podstawowym źródłem do opracowania przez prowadzącego postępowanie przygotowawcze planu dochodzenia w danej sprawie.

Notatka dotycząca wniosków pooględzinowych powinna zawierać następujące elementy:

- zwięzły opis przedmiotu oględzin i wykonanych czynności oraz omówienie ich wyników,
- uzasadnione wnioski co do przebiegu zdarzenia, metod działania sprawcy oraz zebranych danych o osobie sprawcy, pokrzywdzonego, świadkach,
- ocenę informacji uzyskanych w toku działań operacyjnych, penetracyjnych i ich konfrontację z faktami ustalonymi w oględzinach,
- wstępne (problemowe i osobowe) wersje kryminalistyczne,
- ocenę zebranego materiału dowodowego i proponowane sposoby jego wykorzystania,
- propozycje innych czynności i przedsięwzięć do wykonania w danej sprawie.

4.6. Najczęściej popełniane błędy i ich skutki

Jako najczęściej występujące uchybienia w czasie przeprowadzania oględzin i sporządzania dokumentacji wymienić należy:

- nieprzestrzeganie obowiązujących zasad oględzinowych (np. zasady planowości, zasady jednoosobowego kierownictwa, zasady szybkości),
- nieprawidłowe określenie przedmiotu i miejsca oględzin,
- brak wyznaczenia granic oraz charakterystyki terenu objętego oględzinami,
- umieszczanie w opisie przypuszczeń, wniosków, opinii oraz elementów przesłuchania,
- użycie nieostrych pojęć w opisie punktów stałych, odległości oraz cech przedmiotów i śladów,
- niepowołanie się na materiały ilustracyjne,
- pominięcie opisu sposobu zabezpieczenia śladu,
- brak opisu występujących tzw. okoliczności negatywnych,
- brak zaznaczenia zmian warunków przebiegu czynności oraz czasu jej zakończenia,
- brak pełnego wykazu ujawnionych i zabezpieczonych śladów i przedmiotów,
- niezgodność opisu z materiałem ilustracyjnym,
- niepoprawny język i układ logiczny treści,
- brak omówienia poprawek i uzupełnień w tekście,
- brak podpisów uczestników czynności.

Oględziny są czynnością procesowo-kryminalistyczną. Od skuteczności i efektywności oględzin zależy jakość wielu późniejszych czynności operacyjnych i dowodowych. Jakiegokolwiek błędy popełnione przy procesowym zabezpieczeniu śladów kryminalistycznych i utrwalaniu stanu przedmiotu oględzin nie są obojętne dla dalszego postępowania i mogą powodować:

- wyłączenie danego dowodu rzeczowego z zebranego materiału dowodowego,
- pojawienie się wątpliwości i zastosowanie procesowej zasady *in dubio pro reo* (w wypadku wątpliwym należy orzec na korzyść oskarżonego),
- poniesienie odpowiedzialności służbowej przez osobę odpowiedzialną za wadliwe wykonanie czynności procesowej³⁵.

Ponadto zawsze należy pamiętać, że oględziny (jako czynność praktycznie niepowtarzalna) muszą zostać wykonane zgodnie z omówionymi regułami i zaleceniami.

³⁵ Tamże, s. 115.

Pytania kontrolne

1. Co rozumiesz przez pojęcie „śledcze badanie miejsca zdarzenia”?
2. Jaki jest zakres śledczego badania miejsca zdarzenia?
3. Co rozumiesz przez pojęcie oględziny?
4. Podaj podstawy prawne oględzin.
5. Scharakteryzuj cele oględzin.
6. Wymień i scharakteryzuj zasady przeprowadzania oględzin.
7. Wyjaśnij istotę metod przeprowadzania oględzin.
8. Przedstaw zakres czynności wykonywanych w ramach oględzin w stadium wstępnym.
9. Przedstaw zakres czynności wykonywanych w ramach oględzin w stadium szczegółowym.
10. Przedstaw zakres czynności wykonywanych w ramach oględzin w stadium końcowym.
11. W jaki sposób dokumentuje się wyniki oględzin?
12. Scharakteryzuj zasady sporządzania protokołu oględzin.
13. Wymień i scharakteryzuj rodzaje szkiców wykonywanych w związku z zaistnieniem zdarzenia.
14. Omów zasady sporządzania szkiców kryminalistycznych.
15. Jakie główne elementy powinna zawierać notatka dotycząca wniosków pooględzinowych?

Bibliografia

Ustawa o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r. (tekst jednolity: Dz.U. z 2002 r. Nr 7, poz. 58 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. Nr 106, poz. 1148).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie rodzaju urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania obrazu i dźwięku dla celów procesowych oraz sposobów ich przechowywania, odtwarzania i kopiowania zapisów (Dz.U. Nr 107, poz. 1005).

Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych przez służby policyjne wyznaczone do wykrywania przestępstw i ścigania ich sprawców (Dz.Urz. KGP z 2005 r. Nr 1, poz. 1).

Bąkiewicz J., *Pojęcie, rodzaje i znaczenie śladów kryminalistycznych*, Słupsk 1995.

Biegański Cz., *Kryminalistyczne badanie (ogłędziny) miejsca zdarzenia z udziałem inspektora techniki kryminalistycznej*, Łódź 1986.

Goc M., Kasprzak J., *Mianownictwo przedmiotów ogłędzin*, Legionowo 1997.

Gutekunst W., *Kryminalistyka*, Warszawa 1974.

Hołyst B., *Kryminalistyka*, Warszawa 2000.

Kędzierski W. (red.), *Technika kryminalistyczna*, Szczytno 2007.

Kędzierski W. (red.), *Technika kryminalistyczna*, Szczytno 1993.

Kozdrowski St., *Ogłędziny miejsca zdarzenia*, Słupsk 1988.

Kozieł T., *Fotografia i inne techniczne metody utrwalania obrazu w dokumentowaniu czynności procesowych*, Warszawa 1985.

Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia w teorii i praktyce, 2 cz. Materiały z sympozjum, Szczytno 1984.

Kudrelek J., Kwasiński R., *Pisma procesowe w postępowaniu przygotowawczym*, Szczytno 2006.

Mielnik P., *Śledcze badanie miejsca zdarzenia*, Łódź 1979.

Procedury postępowania Policji podczas organizowania i przeprowadzania ogłędzin miejsca przestępstwa, KGP, Warszawa 2001.

Widacki J. (red.), *Kryminalistyka*, Warszawa 1999.

Zajder M. i Goc M. (red.), *Nowoczesność ogłędzin procesowo-kryminalistycznych*, Szczytno 1999.

Znaki graficzne stosowane w dokumentacji kryminalistycznej, Legionowo 1991.